

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 2 / 2014

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DURUMLARI

Fatih YILMAZ

Assist. Prof. Dr.

Gaziosmanpaşa University

Education Faculty

Çağrı TEMİZ

Gaziosmanpaşa University

Educational Sciences Institute

ÖZET

Geçmişten günümüze yabancı dil öğretiminin temelinde metinler yer almıştır. Öğrencilerin temel becerileri, metinler üzerinden yürütülen etkinliklerle geliştirilmeye çalışılmıştır. Bütün bunlar, metinlerin öğrencilerin seviyesine ve hedeflere uygun olması sorununu beraberinde getirmiştir. Bu nedenle hedeflere uygun metinler seçebilmek için belirli ölçütler geliştirilmiştir ve bu ölçütlerden biri olarak "okunabilirlik" kabul edilmiştir. Okunabilirlik, metnin yapısal özelliklerinden hareketle metnin zorluk derecesini belirleyebilmek olarak tanımlanmış ve metinlerin güçlük derecelerini belirleyebilmek için kullanımı kolay olan ve nesnel sonuçlar veren formüller geliştirilmiştir. Bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metnine uygun hazırlanan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3'teki metinlerin okunabilirlik durumları incelenmiştir. Çalışmanın amacı incelenen ders kitaplarındaki metin düzeylerinin öğrenci seviyesine ne kadar uygun olduğunu saptamaktır. Bu çalışma betimsel bir çalışmadır. Okunabilirlik formülleri kullanılarak örneklem olarak seçilen Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3'teki metinlerin güçlük düzeyleri belirlenmiştir. Birinci kitaptan yirmi (20), ikinci kitaptan kırk (40), üçüncü kitaptan ise otuz sekiz (38) metin seçilmiştir. Çalışma sonunda ders kitaplarında öğrenci düzeylerine uygun ve düzeylerinin üstünde olan metinlerin yer aldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe Öğretimi, ders kitapları, metinler, okunabilirlik.

READABILITY CONDITIONS OF TEXTS IN TEXTBOOKS USED IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

ABSTRACT

Texts have taken place on the basis of teaching foreign language from past to present. It has been tried to develop students' basic skills with various activities on texts. However all of these bring the issue that texts' being appropriate to students' levels, goals and objectives. Therefore, specific criteria have been developed in order to choose texts which are appropriate to the goals and objectives, and "readability "as one of these criteria. Readability has been defined as to be able to determine the degree of difficulty of the text, according to the structural features of the text and formulas easy to use and giving objective results in order to determine the degree of difficulty which has been developed. In this study, readability conditions of texts in New Hitit Turkish for Foreigners 1, 2, 3, course books prepared by Ankara University TOMER according to the criteria of Common European Framework of Reference have been examined. The purpose of this study is to determine how much appropriate of levels of texts in this course books in terms of levels of foreign students. This is a descriptive study. Difficulty levels of texts in Turkish course books 1, 2, 3 for New Hitit for foreigners have been identified by using readability formulas. Twenty (20) texts from the first book, forty (40) texts from the second book and thirty eight (38) texts from the third book are chosen. At the end of the study, it is determined that there are texts appropriate to students' levels and above their levels in course books.

Key Words: Teaching Turkish as a foreign language, course books, texts, readability.

GİRİŞ

Türkçenin yabancı bir dil olarak öğretilmesi günden güne önem kazanan ve daha nitelikli bir düzeye ulaşması için önemli çalışmalar yapılan bir konudur. Dünyada yaşanan gelişmeler; kültürel, ekonomik ve siyasi ihtiyaçlar doğrultusunda farklı yaklaşımlar ve farklı yöntem ve teknikler benimsenerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için büyük çabalar sarf edilmektedir. Yabancılara, Türkçeyi daha iyi öğretmek için çağdaş yaklaşım ve yöntemlerle eğitim programları hazırlanmakta ve bu doğrultuda amaçlar belirlenmektedir. Yabancı dil öğretiminde bütün dünyaca kabul gören amaç dört temel dil becerisini (okuma, yazma, konuşma, dinleme) geliştirmektir (Gedik, 2009:3). Bu temel dil becerilerini geliştirmek için çeşitli materyaller kullanılmaktadır. Kullanılan bu materyallerin başında ise ders kitapları ve ders kitaplarının içindeki metinler gelmektedir.

Çünkü Şimşek'e (2011: 36) göre metni okuma, yazma ve metin oluşturma Türkçenin ana dili olarak öğretimi ve yabancı dil olarak öğretiminin temelini oluşturur. Çünkü temel dil becerilerini geliştirmek için yapılan bütün etkinlikler metinler üzerinden yürütülür. Yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan metinlerin, metni okuyan öğrenci tarafından doğru algılanması için de metnin belli özelliklere sahip olması gerekir (Şimşek, 2011:9).

Bu nedenle hem ana dili hem de yabancı dil öğretiminin metinler üzerine dayandırılması metinlerin önemini arttırmış ve metinlerin seçiminde farklı değişkenlerin dikkate alınarak çeşitli ölçütlerin geliştirilmesini sağlamıştır. Metinlerin seçiminde kullanılan bu ölçütlerden birisi de okunabilirliktir.

Okunabilirlik

Okunabilirlik, metnin dilsel özelliklerinden hareketle metinlerin okuyucuya göre anlaşılabilir olmasıdır. Klare'a göre okunabilirlik, metindeki dilsel özelliklerin bütünüdür okur tarafından az veya çok kabul edilebilir olmasıdır (Klare 1963, Aktaran Çetinkaya ve Uzun, 2010:141). Ateşman'a (1997: 71) göre ise okunabilirlik ile okuyan tarafından metinlerin ne kadar kolay ya da güç anlaşılır olduğu anlatılmak istenir. Okunabilirlik ile ilgili çalışmalar Platon ve Aristo'ya kadar dayandırılmaktadır. Fakat eğitim alanında sistematik olarak yapılan çalışmalar 1920'lerden sonra görülmektedir. Metni okuyarak öğrenmenin önemini artmasıyla okunabilirliğin ölçülmesi üzerine araştırmalar yapılmıştır (Chall, 1988:2). Daha sonra, 1920'li yıllarda, eğitsel okuma araçlarını nesnel olarak ölçmek için bilimsel yaklaşımların kullanımının gerekliliği konusundaki yaygın görüş okunabilirlik konusundaki çalışmaların yoğunluk kazanmasına neden olmuştur (Çetinkaya, 2010: 25). Türkiye'de ise okunabilirlik kavramıyla ilgili çalışmalar ise 90'larda görülmektedir. Bu alanda ilk çalışma Türkçe metinlerin güçlük düzeylerini tanımlamak ve sınıflamak amacıyla Ateşman (1997) tarafından yapılmıştır. Yine bir diğer önemli çalışmayı ise doktora tezi olarak Çetinkaya (2010) hazırlamıştır. Bu çalışmada Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini tanımlama ve sınıflamaya yönelik formül geliştirilmiştir.

Okunabilirlik çalışmaları dilin daha anlaşılır olması amacıyla yapılmıştır (Chall1988:2). Dil öğretiminde kullanılan metinler öğrenci düzeylerine uygun olmak zorundadır. Zakaluk ve Samuels'e (1988) göre öğrenciler, öğretimsel metinlerin zorluk düzeyleri, kendilerinin okuma seviyeleri ile aynı olduğu zaman en uygun öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler (Aktaran Solmaz, 2009: 14). Metin okunabilirlik düzeyinin öğrenci düzeyinin üstünde olması durumunda öğretimde olumsuz durumlar yaşanabilir. Bu nedenle metinlerin okunabilirlik düzeylerini tanımlamaya ve sınıflamaya yönelik çalışmalar yapılmış ve farklı yöntemler denenmiştir. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılmasına yönelik alanyazınında genel kabul görmüş üç yaklaşım vardır. Bunlar; (1) Uzman görüşü, (2) Çıkartmalı okunabilirlik işlemi ve (3) Okunabilirlik formülü'dür (Klare, 1963, Aktaran Çetinkaya ve Uzun, 2010:142).

Okunabilirlik Formülleri

Okunabilirlik formülleri, metnin zorluk seviyesinin kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu gibi metnin sayılabilir öğelerinin, sayısal verilere dayanarak tahmin etmeye yarayan araçlardır (Chatman ve Goetz, 1985:150, Aktaran Hızarcı, 2009: 50). Formüllerin kullanımının kolay olması ve nesnel sonuçlar vermesi sayesinde formüller sık kullanılan araçlar olmuşlardır. Okunabilirlik formüllerinin kestirdiği okuma düzeyi ile öğrencilerin okudukları ve sevdikleri kitaplardan alınan sonuçların ortalamaları arasında .85 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur (Chall, 1958:19, Klare, 1963:39). Chall'ın (1958) yapmış olduğu bu araştırma okunabilirlik formüllerinin geçerli ve güvenilir veriler sağladığını ispatlamaktadır. Ayrıca formüllerin kullanım alanı sadece metinlerin düzeylerini belirlemekle sınırlı değildir. Öğrencilerin kompozisyon ödevlerinin değerlendirilmesinde, yazın yapıtlarına ait üslup özelliklerinin çözümlenmesinde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin dil düzeylerinin belirlenmesinde ya da metin üretiminde kullanılabilir (Ateşman,1997: 72).

Okunabilirlik formüllerinin çeşitli yararlarının olması yanında belirli sınırlılıkları da vardır. Formüller metnin dil yapısı üzerine temellendirildiği için elde edilebilecek bütün veriler metnin sadece dilsel yönüyle ilgilidir. Sadece okunabilirlik puanı temel alınarak metnin bütününe yönelik çıkarımlarda bulunmak hatalı sonuçlara neden olabilir. Okunabilirlik, metinlerin zorluk derecelerini nicel özellikleri ile ifade etmeye çalışmaktadır. Bu yönüyle kesin bir ölçüt olmamakla birlikte formüller metnin güçlüğü hakkında fikir verir. Metinlerin nitel özelliklerinin de ölçülebilmesi için formüller geliştirilmelidir (Zorbaz, 2007: 97). Ayrıca okunabilirlik formülleri sadece geliştirildikleri dil için kullanılabilir. Farklı bir dil için kullanılması güvenilir sonuçlar vermeyebilir. Nitekim Köse (2009:149), çalışmasında başka diller için geliştirilmiş formüllerin Türkçeye uygun olmadığını göstermiştir.

Okunabilirlik formülleri geliştirmeye yönelik İngilizce, Fransızca gibi farklı dillerde çalışmalar yapılmıştır. Türkçede ise Flesch'in geliştirdiği formülden hareketle Türkçe metinler için formül uyarlayan Ateşman (1997) ile metinlerdeki farklı değişkenleri hesaplayarak Türkçe metinler için formül geliştiren Çetinkaya (2010) görülmektedir. İlk formül geliştirme çabaları Ateşman'la (1997) ortaya çıkmıştır ve hazırladığı formülde kelime ve cümle uzunluğu dikkate alınmış, metinleri tanımlama ve sınıflamaya çalışmıştır:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - (40,175 \cdot x_1) - (2,610 \cdot x_2)$$

x_1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

x_2 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 1: Okunabilirlik Sayısı ve Düzeyi Aralıkları

Okunabilirlik Düzeyi	Okunabilirlik Sayısı
Çok Kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok Zor	1-29

Ateşman(1997: 74)

YÖNTEM

Problem Cümlesi

Betimsel tarama modeli¹ temel alınarak hazırlanan bu çalışmada "Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2 ve 3'teki metinlerin okunabilirlik durumları nedir?" sorusu makalenin ana problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemlerini aşağıdaki sorular oluşturmaktadır:

1. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime uzunlukları ne kadardır?

¹Betimsel tarama modeli, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2006: 77).

2. Yabancı lara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin ortalama cümle uzunlukları ne kadardır?
3. Yabancı lara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının birbirlerine göre okunabilirlik durumları nasıldır? Aralarında belirgin bir fark var mıdır?

İncelenen Materyaller

Araştırmanın evrenini yabancı lara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları; örneklemini ise evreni temsil etme gücünün yüksek olması nedeniyle Yeni Hitit Yabancı lara İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3 Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından Engin Uzun editörlüğünde hazırlanmış kitap setidir (Uzun, 2009). Yeni Hitit Yabancı lara İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3'teki okunabilirlik formüllerinin uygulanabileceği birinci kitaptan yirmi (20), ikinci kitaptan kırk (40), üçüncü kitaptan ise otuz sekiz (38) metin seçilmiştir. Şiir, tiyatro türü metinler ve yüz kelimeyi geçmeyen metinlerde okunabilirlik formülleri uygulanamadığı için böyle metinler seçilmemiştir.

Verilerin Toplanması

Metnin başından itibaren ilk yüz kelime sayılmıştır. Yüz kelime sonunda cümle bitmemiş ise cümle bitene kadar olan kelimeler yüz kelime üzerine eklenmiştir. Buraya kadar olan kısımdan toplam hece, kelime ve cümleler sayılmıştır. Hece sayısı kelime sayısına bölünerek ortalama kelime sayısı ve kelime sayısı cümle sayısına bölünerek ortalama cümle uzunluğu tespit edilmiştir. Daha sonra ortalama kelime ve cümle uzunlukları formülde yerine konularak asıl verilere ulaşılmıştır.

Boşlukla aralanmış, sayılar, yazı birimler, semboller ve yazı birim kümeleri; birleştirme çizgisiyle ayrılmış sözcükler ve kısaltmalar sözcük olarak kabul edilmiştir. Dilbilgisel olarak diğer tümce ve tümleçten bağımsız olduğu düşünülen her birim; nokta (.), soru işareti (?), açıklama noktası (:), ve iki parantez () bitirilmiş bir birim tümce olarak kabul edilmiştir. Sembol ve şekiller sesletildikleri biçimiyle sayılmıştır (Çetinkaya ve Uzun, 2010:148-149).

Yeni Hitit Yabancı lara İçin Türkçe Ders Kitabı 1'deki Metinlerin Ateşman'a Göre Okunabilirlik Durumları								
Ünite	Metnin Adı	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
2	Hobiler (s. 26)	235	100	16	2,35	6,25	88,10125	Kolay
3	İstanbul (s. 42)	282	102	13	2,764706	7,846154	67,27448	Orta Güçlükte
4	Yıldız Kenter (s. 48)	304	111	16	2,738739	6,9375	70,6893	Kolay
4	Geçmişten Günümüze (s. 53)	260	101	13	2,574257	7,769231	75,12652	Kolay
5	Nasıl Alışveriş Yapıyoruz? (s. 63)	294	108	11	2,722222	9,818182	63,83427	Orta Güçlükte
5	Mutfak Kültürleri ve Sağlığımız (s.64)	247	105	13	2,352381	8,076923	83,23733	Kolay
8	Nergis (s. 93)	251	105	10	2,390476	10,5	75,38262	Kolay
8	Ah Tamara! (s. 95)	284	112	8	2,535714	14	60,41268	Orta Güçlükte
8	Kapadokya (s. 100)	361	120	6	3,008333	20	25,76521	Çok Zor
9	Dünyada Yılbaşı Kutlamaları (s. 107)	303	125	10	2,424	12,5	68,8158	Orta Güçlükte
9	Erkek Dadılar (s. 109)	270	102	13	2,647059	7,846154	72,00095	Kolay
9	Kadınlar ve Erkekler (s. 111)	311	112	8	2,776786	14	50,72763	Orta Güçlükte
9	70'li Yıllardan Küçük Detaylar (s. 115)	270	104	12	2,596154	8,666667	71,90452	Kolay
10	Haber mi İnsan mı? (s. 120)	258	101	13	2,554455	7,769231	75,92206	Kolay
10	Dünya Umurumda Değil (s. 122)	342	110	12	3,109091	9,166667	49,99227	Orta Güçlükte
11	Basit ama Etkili:Doğal Maskeler (s. 130)	259	107	13	2,420561	8,230769	80,09666	Kolay
12	Stressiz Bir Tatil-1 (s. 143)	257	101	10	2,544554	10,1	70,23652	Kolay
12	Gemi Seyahati (s. 144)	315	116	12	2,715517	9,666667	64,49909	Orta Güçlükte

12	Stressiz Bir Tatil-2 (s. 148)	269	109	15	2,46789	7,266667	80,71152	Kolay
12	Tatil Sonrası (s. 150)	267	101	11	2,643564	9,181818	68,65526	Orta Güçlükte

Tablo 2: Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1'deki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Durumları

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2'deki Metinlerin Ateşman'a Göre Okunabilirlik Durumları								
Ünite	Metnin Adı	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
1	Genler İşsizlikten, Patronlar İşsizlikten (s. 7)	359	122	11	2,942623	11,09091	51,65785	Orta Güçlükte
1	Pazartesi Sendromu (s. 10)	262	103	16	2,543689	6,4375	79,83041	Kolay
1	İşkolik Olabilir misiniz? (s. 12)	280	110	13	2,545455	8,461538	74,47675	Kolay
1	Rahmi Koç'tan Konferans (s. 14)	271	102	10	2,656863	10,2	65,46354	Orta Güçlükte
2	Sağlık ve Spor (s. 19)	259	104	9	2,490385	11,55556	68,6138	Orta Güçlükte
2	İlk Sporlar (s. 22)	288	106	8	2,716981	13,25	55,08778	Orta Güçlükte
2	Sporun Altın Çocukları (s. 24)	264	100	6	2,64	16,66667	49,263	Zor
2	Şampiyonluk Maçı (s. 26)	332	109	13	3,045872	8,384615	54,57326	Orta Güçlükte
2	Kadın Fanatikler (s. 28)	285	102	10	2,794118	10,2	59,94932	Orta Güçlükte
2	Fanatizmin Sınırı Yok (s. 29)	279	108	8	2,583333	13,5	59,80458	Orta Güçlükte
3	Bir Kartal Masalı (s. 33)	285	108	13	2,638889	8,307692	71,12456	Kolay
3	Hayatımda Keşke Yok (s. 34)	296	109	13	2,715596	8,384615	67,84207	Orta Güçlükte
3	Hayal Dünyası (s. 37)	258	102	7	2,529412	14,57143	59,17445	Orta Güçlükte
3	Hayal Et Olsun (s. 38)	349	130	7	2,684615	18,57143	42,49915	Zor
4	Anadolu'da Giyim (s. 45)	287	102	8	2,813725	12,75	52,50608	Orta Güçlükte
5	Öğrenmeyi Öğrenmek (s. 55)	323	117	7	2,760684	16,71429	44,29024	Zor
5	Erzurum'dan Harvard'a (s. 61)	288	106	17	2,716981	6,235294	73,39617	Kolay
5	Kendinizi Nasıl Geliştirebilirsiniz? (s. 62)	257	103	12	2,495146	8,583333	76,18002	Kolay
5	Bütün Kurslar Benim İçin (s. 64)	278	114	15	2,438596	7,6	81,01839	Kolay
6	Sanata ve Sanatçıya Dair Bir Deneme (s. 67)	267	102	8	2,617647	12,75	60,38353	Orta Güçlükte
6	Kumdan İstanbul (s. 70)	329	111	11	2,963964	10,09091	53,41048	Orta Güçlükte
6	Sanat Dört Duvara Sığmazsa (s. 72)	314	105	9	2,990476	11,66667	48,23262	Zor
6	Anadolu Ateşi (s. 76)	323	108	10	2,990741	10,8	50,48399	Orta Güçlükte
7	Muhteşem Buluşlar (s. 86)	346	124	7	2,790323	17,71429	40,4895	Zor
7	Zihni Sinir Proceleri (s. 88)	290	105	10	2,761905	10,5	60,46048	Orta Güçlükte
8	Nesilleri Bir Bir Tükeniyor (s. 92)	269	103	7	2,61165	14,71429	55,49766	Orta Güçlükte
8	Tabiatla Geçen Çocukluğumuz (s. 94)	299	103	11	2,902913	9,363636	57,76139	Orta Güçlükte
8	Küresel Isınma (s. 98)	294	102	7	2,882353	14,57143	44,99504	Zor
8	Doğa İçin Henüz Vakit Varken! (s. 101)	266	110	10	2,418182	11	72,96455	Kolay
9	Oscar (s. 106)	324	111	7	2,918919	15,85714	40,17029	Zor
9	Sevdiğim Filmler (s. 110)	286	110	11	2,6	10	68,27	Orta Güçlükte
10	Binlerce Hurafe (s. 118)	271	104	8	2,605769	13	60,20822	Orta Güçlükte
10	Anadolu'nun Sırları (s. 122)	315	111	9	2,837838	12,33333	52,62486	Orta Güçlükte
10	Titanik Neden Battı? (s. 125)	298	109	9	2,733945	12,11111	57,37876	Orta Güçlükte
11	Ah Nerede O Eski Bayramlar (s. 128)	267	100	13	2,67	7,692308	71,48083	Kolay
11	Yılın En Şahane Günü (s. 134)	273	100	7	2,73	14,28571	51,86154	Orta Güçlükte
12	Marjinal Olmak İçin Yaşamadım (s. 144)	295	113	11	2,610619	10,27273	67,13154	Orta Güçlükte
12	Kim Akıllı, Kim Deli (s. 145)	274	109	17	2,513761	6,411765	81,09993	Kolay
12	Büyük Adada Bir Yalnız Adam: Ergüder Yoldaş (s. 146)	274	100	11	2,74	9,090909	65,01823	Orta Güçlükte
12	Sadece Şort ve Doğanın Dostluğunu Giyinen Adam (s. 149)	310	101	6	3,069307	16,83333	31,58059	Zor

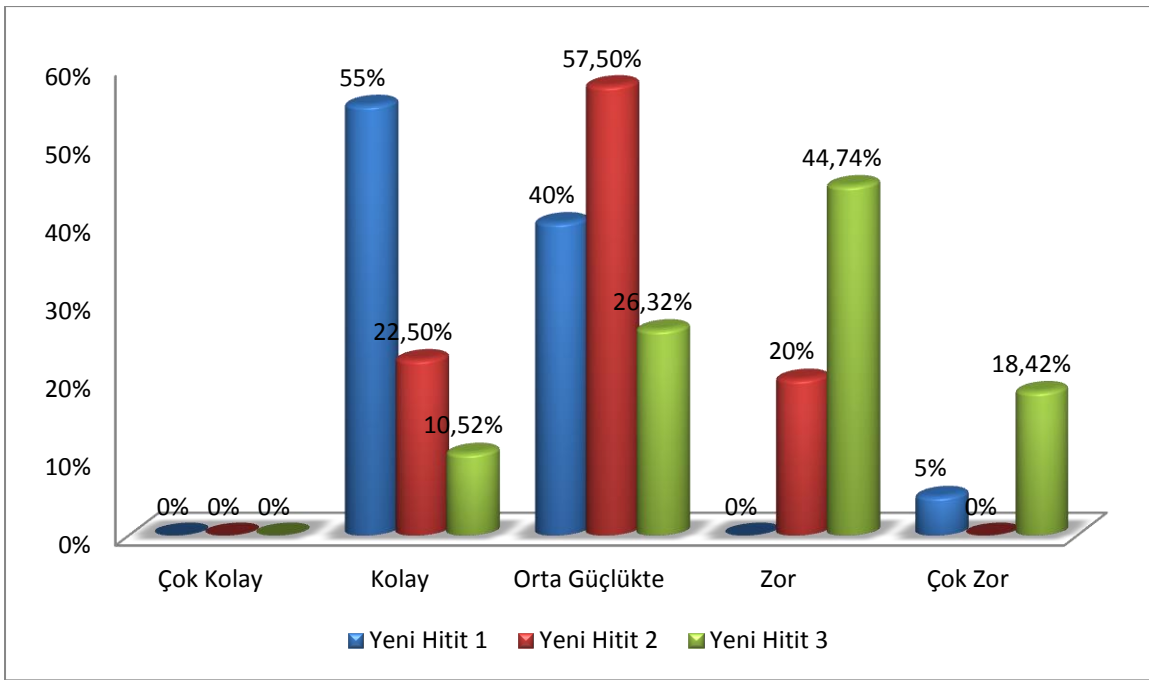
Tablo 3: Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2'deki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Durumları

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3'teki Metinlerin Ateşman'a Göre Okunabilirlik Durumları								
Ünite	Metnin Adı	Toplam Hece Sayısı	Toplam Kelime Sayısı	Toplam Cümle Sayısı	Ortalama Kelime Uzunluğu	Ortalama Cümle Uzunluğu	Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi
1	Şimdiki Çocuklar Harika (s. 10)	247	104	12	2,375	8,666667	80,78938	Kolay
1	Beyaz Gemi (s. 14)	301	111	7	2,711712	15,85714	48,49484	Zor
2	Aşk mı İhanet mi? (s. 22)		102	9	2,598039	11,33333	64,86877	Orta Güçlükte
2	Büyüme mi Yaşlanmak mı? (s. 26)	295	111	9	2,657658	12,33333	59,8636	Orta Güçlükte
2	İhtiyar Delikanlı (s. 28)	287	114	10	2,517544	11,4	67,92868	Orta Güçlükte
3	Korkudan Fobiye (s. 32)	301	115	7	2,617391	16,42857	50,79273	Orta Güçlükte
3	Aşk mı Tutku mu? (s. 34)	293	109	12	2,688073	9,083333	67,12415	Orta Güçlükte
3	Obsesif Aşklar (s. 40)	278	100	9	2,78	11,11111	58,1385	Orta Güçlükte
4	İskoçya Denince Akla... (s. 52)	300	112	7	2,678571	16	49,45339	Zor
5	Ah Bir Zengin Olsam (s. 57)	252	101	8	2,49505	12,625	65,63514	Orta Güçlükte
5	Lüksün Sınırı Yok (s. 58)	240	111	7	2,162162	15,85714	70,57299	Kolay
5	Parayla Mutluluk Olur mu? (s. 62)	321	110	6	2,918182	18,33333	33,73705	Zor
6	İkinci Dilim Türkçe (s. 68)	298	100	7	2,98	14,28571	41,81779	Zor
6	Bedenin Söyledikleri (s. 72)	370	118	3	3,135593	39,33333	-29,8075	Çok Zor
6	Yazalım mı? Konuşalım mı? (s. 74)	272	103	6	2,640777	17,16667	47,9268	Zor
6	Ben de Amerikan Delikanlısıyım. (s. 77)	289	102	19	2,833333	5,368421	70,98425	Kolay
7	Mizahın Gücü (s. 80)	312	102	7	3,058824	14,57143	37,90534	Zor
7	Yabancı Diller (s. 84)	320	108	8	2,962963	13,5	44,55296	Zor
7	Sessiz ve Derinden (s. 86)	380	120	8	3,166667	15	32,45417	Zor
7	En Miskin, En Komik Kedi (s. 89)	334	108	8	3,092593	13,5	39,34509	Zor
8	Müziğin Matemetiği (s. 91)	295	102	9	2,892157	11,33333	53,0526	Orta Güçlükte
8	Müzikle Tedavi (s. 96)	295	103	8	2,864078	12,875	50,15693	Orta Güçlükte
8	Notalarda İsyan (s. 98)	301	103	5	2,92233	20,6	27,65439	Çok Zor
9	Eski Türk Evlerinin Mimarisi (s. 104)	329	108	6	3,046296	18	29,46005	Çok Zor
9	Trevi (s. 108)	311	111	6	2,801802	18,5	37,97761	Zor
9	Assos (s. 110)	290	107	6	2,685185	18	43,96769	Zor
9	Mimaride Çevreci Tasarımlar (s. 112)	305	101	7	3,019802	14,42857	39,84588	Zor
10	Televizyona Bağlı Hayatlar (s. 116)	312	102	7	3,058824	14,57143	37,90534	Zor
10	İssız Bir Adaya Düşseniz (s. 118)	284	103	5	2,757282	20,6	34,28521	Zor
10	Hayata Kısa Bir Mola (s. 121)	296	101	5	2,930693	20,2	28,36241	Çok Zor
10	Televizyonda Yarış Var (s. 124)	342	124	4	2,758065	31	7,109758	Çok Zor
11	Kadın ve Erkek Beyni Farklı mı? (s. 129)	274	100	7	2,74	14,28571	51,45979	Orta Güçlükte
11	Zeka Bir İşe Yarar mı? (s. 132)	263	104	14	2,528846	7,428571	77,84003	Kolay
11	Çare Sizsiniz (s. 134)	311	101	5	3,079208	20,2	22,39582	Çok zor
11	Beyin Hakkındaki Gerçekler (s. 137)	302	101	7	2,990099	14,42857	41,0392	Zor
12	Paralel Evrenler (s. 140)	310	100	7	3,1	14,28571	36,99679	Zor
12	Uzaya Gitmeden Önce Bilmeniz Gerekenler (s. 144)	360	124	5	2,903226	24,8	17,4599	Çok zor
12	Astrolojinin Doğuşu (s. 148)	320	105	7	3,047619	15	37,2369	Zor

Tablo 4: Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3'teki Metinlerin Ateşman Formülüne Göre Okunabilirlik Durumları

Tablolar yorumlandığında şu durumlarla karşılaşılmaktadır: Hitit 1'deki metinlerin 11 tanesi kolay, 8 tanesi orta güçlükte ve 1 tanesi çok zor seviyededir. Hitit 2'de ise metinlerin 23 tanesi yani yarıdan fazlası orta güçlükte yer almaktadır. Ayrıca metinlerin 9 tanesi kolay ve 8 tanesi zor seviyededir. Hitit 3'te ise metinlerin çoğunlukta olduğu sınıf aralığı ise zordur. Metinlerin 17 tanesi zor, 10 tanesi orta güçlükte, 7 tanesi çok zor ve 4 tanesi kolay düzeydedir.

Genel olarak kitaplardaki metinler öğrenci seviyelerine uygun düzeydedir. Fakat her kitap içerisinde öğrenci seviyesini aşan metinler vardır. Örneğin; Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 sekizinci ünite'deki "Kapadokya" ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 ikinci ünite'deki "Sporun Altın Çocukları" metinleri gibi. Buna karşılık kitaplardaki metinlerin çoğu öğrenci seviyesine uyum sağlayacak niteliktedir. Kitaplar 1'den 2'ye, 2'den 3'e çıktıkça metinlerin ortalama zorluk seviyelerinde de gözle görülür bir artış olmaktadır. Özellikle Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3'teki metinler arasında bu sayı diğer kitaplara göre oldukça fazladır. Ama genel olarak kitaplar arası zorluk derecesi azdan çoğa doğru bir grafik çizmektedir:

Grafik 1: Ders Kitaplarındaki Metinlerin Zorluklarının Yüzdelik Dağılımı

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okunabilirlik formülleri metnin sadece dil yapısı üzerine temellendirilmiştir. Bu nedenle okunabilirlik formülleri yoluyla elde edilmiş veriler metnin sadece dil yapısına yöneliktir. Bu verilerden yararlanarak metinlerin düzeyleriyle ilgili kesin çıkarımlarda bulunmak hatalı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bu veriler metinler hakkında belli bir oranda fikir verebilir.

Çalışmadan hareketle yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında öğrenci seviyesine uygun olan metinlerle birlikte öğrencilerin seviyelerini aşan metinlerin de yer aldığı sonucuna ulaşılabilir. Yabancılara Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan Yeni Hitit Serisi ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri her kitabın kendi içinde çeşitlilik göstermektedir. Bununla birlikte ortalama olarak 1. kitapta kolay, 2. kitapta orta güçlükte ve 3. kitapta ise zor metinler yer almaktadır. Her üç kitapta da öğrenciye zor gelebilecek metinler vardır. Özellikle 3. kitapta zor ve çok zor metinlerin oranı diğer kitaplara göre oldukça fazladır. Metinler, her bir kitabın kendi içinde kolaydan zora doğru bir sıralama izlememekte ve rastgele yer almaktadır.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1'de -başlangıç seviyedeki kitapta-üçüncü üniteyle birlikte orta güçlükte metinler yer almaktadır. Örneğin; üçüncü ünite "İstanbul", beşinci ünite "Nasıl Alışveriş Yapıyoruz?", sekizinci ünite "Ah Tamara!", dokuzuncu ünite "Dünyada Yılbaşı Kutlamaları", onuncu ünite "Dünya Umurumda Değil" ve on ikinci ünite "Tatil Sonrası" metinleri kolay metinler arasında yer alan orta güçlükteki metinlerdir. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1 giriş seviye kitabı olmasına rağmen içerisinde çok zor düzeyde metin yer almaktadır. Sekizinci ünite "Kapadokya" çok zor düzeyde bir metindir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2'de -orta seviyedeki kitapta- genel olarak orta güçlükteki metinlerden oluşmaktadır. Fakat daha ikinci ünite "Sporun Altın Çocukları", üçüncü ünite "Hayal Et Olsun" ve beşinci ünite "Öğrenmeyi Öğrenmek" metinleri gibi zor düzeyde metinler gelmektedir. Ayrıca dördüncü ünite "Anadolu'da Giyim" gibi orta güçlükte ve beşinci ünite "Öğrenmeyi Öğrenmek" gibi zor seviye metinlerden sonra beşinci ünite "Erzurum'dan Harvard'a", "Kendinizi Nasıl Geliştirebilirsiniz?" ve "Bütün Kurslar Benim İçin" adlı kolay düzeydeki metinler peş peşe gelmektedir. Sekizinci ünite "Küresel Isınma" adlı zor metinden hemen sonra yine aynı ünite "Doğa İçin Henüz Vakit Varken!" adlı kolay metin ve on ikinci ünite "Kim Akıllı, Kim Deli" adlı kolay metin gelmektedir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 3'te -ileri seviyedeki kitapta- üçüncü kitaptaki metinlerin sıralaması diğer kitaptaki metinlere göre biraz daha kolaydan zora doğru sıralanmıştır. Ama birinci ünite "Şimdiki Çocuklar Harika" adlı metin kolay iken hemen sonrasında gelen "Beyaz Gemi" adlı metin zor düzeydedir. İleri düzey olan üçüncü kitabın altıncı ünitesinde "Ben de Amerikan Delikanlısıyım" ve on birinci ünite "Zeka Bir İşe Yarar mı?" adlı metinler kolay düzeyde metinlerdir ve bu metinlerden sonra zor ve çok zor düzeyde metinlere yer verilmiştir. Altıncı ünite "Bedenin Söyledikleri", onuncu ünite "Televizyonda Yarış Var" ve on ikinci ünite "Uzaya Gitmeden Önce Bilmemiz Gerekenler" adlı metinler ise diğerlerine göre çok zor olanlarıdır.

Okuma, okuduğunu anlama, anlama güçlükleri gibi etkenler okunacak metnin ana dilde veya yabancı bir dilde olup olmamasına göre de değişebilir (Guth& Murphy, 1998:115, Aktaran Temur, 2003:170). Yani Türkçe metinler, Türk öğrencilere göre kıyaslandığında yabancı öğrencilere daha kolay veya daha zor gelebilir. Ayrıca Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmek için oluşturulmuş sınıflarda farklı yaş gruplarından öğrenciler yer alması metinlerin kimi öğrencilere kolay kimi öğrencilere de zor gelmesine etki edebilir. Bu durumda Türkçeyi öğreten eğitmenlere büyük görevler düşmektedir. Böyle durumlarda eğitmen, okunabilirlik formüllerini kullanarak sınıfın durumuna göre öğretimi planlayabilir ve farklı amaçlarla kullanabilir. Öğrencilerin kompozisyon ödevlerinin değerlendirilmesinde, yazın yapıtlarına ait üslup özelliklerinin çözümlenmesinde, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin dil düzeylerinin belirlenmesinde ya da metin üretiminde kullanılabilir (Ateşman, 1997: 72).

Metinlerin düzeyleri belirlenirken okunabilirliğin yanında farklı değişkenler de ölçmeye katılabilir. Bu sayede daha sağlıklı veriler elde edilerek öğrencilerin seviyelerine daha uygun metinler seçilebilir. Ayrıca öğrenci seviyelerinin de belirlenmesi metin seçiminde büyük kolaylık sağlayabilir.

Yabancılar için Türkçe ders kitapları hazırlayanlar, metin seçiminde okunabilirliğe dikkat ederek daha uygun metinler seçebilirler. Temel seviyede nasıl diyalog, kısa tanıtma yazıları gibi amaca yönelik, basit anlatımlı ve kısa metinler varsa, yüksek seviyede de normal uzunlukta, anlatımı yoğun ve söylemi kuvvetli okuma metinleri kullanılmalıdır (Şimşek, 2011:45). Böylece Türkçenin yabancı bir dil olarak öğretilmesinde önemli mesafeler kat edilebilir.

KAYNAKÇA

- Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi*, sayı:58, s.171-174.
- Chall, J. S. (1958). *Readability: An Appraisal of Research and Application*. Columbus, OH: Ohio State University Press. Reprinted 1974. Epping, Essex, England: Bowker Publishing Company.
- Chall, J. S. (1988). *The Beginning Years. In Readability: Its Past, Present, and Future*, eds. B. L. Zakaluk and S. J. Samuels. Newark, DE: International Reading Association. P. 2-13.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetinkaya, G., Uzun, L. (2010). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Özellikleri*. Hakan Ülper (Ed.), *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri* (s. 141-155). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Gedik, D. (2009). *Yabancılar Türkçe Öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Hızarcı, S., M. (2009). *İlköğretim 6.Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Okunabilirlik Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Klare, G. R. (1963). *The Measurement of Readability*. Ames, Iowa: Iowa State University Press.
- Köse, E. Ö. (2009). Biyoloji 9 Ders Kitabında Hücre ile İlgili Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri. Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, *Journal of Arts and Sciences*, 12: s. 141-150.
- Solmaz, E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Kitaplar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temur, T. (2003). Okunabilirlik (Readability) Kavramı. *TÜBAR-XIII*, Bahar.s. 169-180.
- Uzun, E. (Ed.). (2009). *Yeni hitit yabancılar için Türkçe 1 (temel düzey) Ders kitabı*. Ankara, Türkiye: TÖMER Ankara Üniversitesi Yayınları.

Uzun, E. (Ed.). (2009). *Yeni hitit yabancılar için Türkçe 2 (orta düzey) Ders kitabı*. Ankara, Türkiye: TMER Ankara niversitesi yayınları.

Uzun E. (Ed.). (2009). *Yeni hitit yabancılar için Türkçe 3 (yüksek düzey) Ders kitabı*. Ankara, Türkiye: TMER Ankara niversitesi yayınları.

Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri zerine Bir Deęerlendirme. *Eęitimde Kuram ve Uygulama*. 3(1). s. 87-101.